

ASPECTE GENERALE PRIVIND PREVENIREA VICTIMOLOGICĂ A CRIMINALITĂȚII VIOLENTE

Ion ROTARU,
doctorand,
asistent universitar al Catedrei „Drept penal și criminologie”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Pentru înțelegerea mai profundă a mecanismului infracțiunii, este insuficientă doar cunoașterea și studierea infractorului. Multe infracțiuni ne demonstrează contribuția considerabilă pe care o are partea vătămată la ceea ce s-a întâmplat cu ea, că infracțiunea se prezintă ca un rezultat al acțiunilor unei perechi, formate din infractor și victimă [5, p. 8]. Este foarte posibil ca insuccesele noastre în domeniul prevenirii criminalității să fie determinate de faptul că de-a lungul secolelor toată atenția era concentrată asupra delictului sau asupra infractorului și nu se acorda atenția cuvenită victimei [1, p. 165].

Totodată, menționăm că procesul de victimizare nu este determinat doar de factorii personali, ci și de cei exteriori în raport cu victima, iar comportamentul părții vătămate este un produs al interacțiunii complicate dintre personalitatea ei și ansamblul circumstanțelor obiective în care a nimerit ea [2, p. 294]. Atât factorii criminogeni, cât și cei victimogeni influențează asupra potențialului infractor și a eventualei victime, asupra conduitei lor și a luării deciziei. De faptul cât de adecvată a fost comportarea lor într-o anumită situație depinde mult. Însă cel care atentează și partea vătămată nu acționează, de regulă, în corespundere cu „protosituația” reală, ci în corespundere cu situația psihică. De aceea, estimarea victimologică a situației de către cercetători presupune studierea situației psihice a fiecărei părți, luând în considerare, în primul rând, punctul de vedere al victimei, și anume: raportul situației psihice a părții vătămate cu situația victimogenă obiectivă; raportul situației psihice a părții vătămate cu situația crimogenă reală creată și realizată în procesul interacțiunii victimei cu infractorul [8, p. 102-103].

Așadar, cercetarea criminologică a personalității victimei, a comportamentului ei și particularităților situațiilor victimogene tipice anu-

mitor categorii de infracțiuni, precum și utilizarea datelor respective la elaborarea și realizarea măsurilor de profilaxie orientate asupra unor grupuri ori persoane concrete, care se evidențiază printr-o vulnerabilitate victimală sporită, reprezintă un potențial de rezervă al activității de prevenire a criminalității [2, p. 295]. Aceasta se explică prin faptul că, într-un șir de cazuri, mai ales la săvârșirea unor astfel de infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave contra persoanei, cum sunt omorurile intenționate, vătămarile intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății și violurile, acțiunile infractorilor sunt determinate frecvent, într-o anumită măsură, de comportamentul și calitățile individuale ale persoanelor vătămate [3, p. 129]. În contextul celor expuse, este inadmisibilă elaborarea măsurilor de prevenire victimologică, dar și criminologică, fără a se lua în calcul caracteristicile psihologice și particularitățile specifice ale celor care au pățimit în urma infracțiunilor. Mai mult ca atât, unele și aceleași măsuri pot influența concomitent atât asupra potențialelor victime, cât și asupra infractorilor [4, p. 115-116].

Specificul prevenirii victimologice, în viziunea profesorului D.V. Rivman, este determinat de obiectul propriu (părțile vătămate reale și potențiale), metodele specifice (preponderența aparține metodelor de convingere), utilizarea largă a ajutorului din partea populației, pregătirea colaboratorilor serviciului de profilaxie în problematica victimologică, baza informațională care include evidența victimelor infracțiunilor etc. [6, p. 69].

Prevenirea victimologică a criminalității violente, la fel ca și prevenirea oricărui alt tip de criminalitate, poate fi divizată în generală și individuală.

Prevenirea victimologică generală a criminalității violente cuprinde accentuarea factorilor victimogeni, redactarea și utilizarea tuturor

măsurilor orientate spre minimalizarea, sublimarea, neutralizarea și înlăturarea factorilor respectivi. Ea se axează pe toate categoriile de persoane, care sunt influențate de împrejurări și situații victimologice negative, datorită cărora, ulterior, cu ușurință, pot deveni victime ale infracțiunilor. De asemenea, aceasta se referă și la stabilirea tuturor cauzelor și condițiilor săvârșirii crimelor de gradul dat, dacă acestea sunt legate de personalitatea sau comportamentul victimelor, precum și înlăturarea circumstanțelor date.

Autorul D. Rivman semnaleză trei premise care conturează conținutul prevenției generale victimologice:

– identificarea și înlăturarea factorilor externi care influențează negativ asupra persoanei, formându-i anumite calități vulnerabile, manifestate prin comportamente periculoase de victimizare. În această direcție, urmează a fi constatate și cauzele care condiționează pasivitatea sau neputința victimei de a reacționa la anumite situații de vulnerabilitate;

– identificarea și înlăturarea condițiilor, inclusiv a circumstanțelor și situațiilor, care duc la formarea și existența unor calități sporite de victimizare la unele categorii de persoane, calități ce sunt exprimate prin comportamente victimogene periculoase;

– identificarea și înlăturarea condițiilor, inclusiv a unor împrejurări și situații, care contribuie la formarea calităților de victimizare sporită la anumite categorii de persoane, indiferent de comportamentul lor, victimal sau nonvictimal [7, p. 262].

Prevenirea victimologică individuală a criminalității violente include stabilirea persoanelor care, după comportamentul sau trăsăturile lor, se caracterizează printr-o vulnerabilitate victimală ridicată și organizarea, susținerea unor măsuri instructiv-educative de ocrotire sau autoprotecție a acestora privind asigurarea securității acestor persoane, resocializarea și reintegrarea lor socială în scopul reducerii victimizărilor repetate.

Realizarea eficientă a posibilităților prevenirii victimologice, și în primul rând a măsurilor de profilaxie individuală, este determinată de cât de complet și de oportun sunt relevate victimele potențiale și situațiile victimogene concrete. Rezultatele investigațiilor victimologice și analizele științifice ne permit stabilirea victimelor potențiale și a situațiilor victimogene tipice unor categorii de

infracțiuni.

Totodată, menționăm că identificarea victimelor potențiale este o problemă deosebit de complicată, deoarece o bună parte din persoanele care au suferit deja în urma acțiunilor criminale nu se adresează organelor competente. De aceea, organele de poliție trebuie să utilizeze eficient toate posibilitățile de colectare a informației victimologice. Relevarea și estimarea victimizării latente poate fi realizată parțial și prin efectuarea unor sondaje sociologice [2, p. 302].

Pe lângă prevenirea victimologică generală și individuală a criminalității violente, unii savanți, mai recunosc și prevenirea victimologică urgentă.

Prevenirea victimologică urgentă cuprinde prevenirea infracțiunilor premeditate inclusiv în etapa pregătirii acestora, fiind utilizat potențialul de apărare al victimei, precum și posibilitățile tactice care apar în procesul organizării activității profilactice orientate asupra victimei.

Astfel, din punct de vedere al activității practice, prevenirea victimologică a criminalității violente prevede:

1) instruirea cadrelor specializate din MAI în domeniul prevenirii victimologice a criminalității violente;

2) prezența în cadrul fiecărui Inspectorat de poliție a unui psihopedagog care ar putea ajuta la necesitate atât grupul operativ, cât și funcționarii de rând din cadrul aceluiași inspectorat, cu acțiunile referitoare la victima infracțiunii;

3) crearea și prezentarea populației sub toate formele posibile a unor note informative cu referire la obiectele și locurile ce prezintă pericol sporit din punct de vedere victimologic etc.

În calitate de subiecți speciali ai prevenirii victimologice a criminalității violente sunt instaurate organe ale statului, diverse organizații obștești și private, persoane cu funcții de răspundere chiar și cetățenii care realizează profilaxia tradițională. Bineînțeles, pentru evitarea și realizarea nemijlocită a preîntâmpinării victimologice, trebuie formate organe și organizații specializate, subdiviziuni, grupe, care ar asigura desfășurarea normală a unei activități profesionale îndreptate nemijlocit asupra prevenirii de către cetățeni a riscului victimal, a victimizării, iar în unele cazuri, pentru prevenirea chiar a recidivei victimizării lor.

Direcțiile esențiale spre care este îndreptată activitatea subiecților prevenirii victimologice a

criminalității violente sunt următoarele:

– educarea, instruirea și formarea victimologică a cetățenilor (elaborarea algoritmilor și a unei conduite optime de comportament în situațiile victimogene și antrenamentele speciale);

– excluderea totală sau reducerea maximă a situațiilor victimogene; prevenirea, anihilarea și înlăturarea lor; informarea corectă a cetățenilor despre situațiile victimogene cu scopul unic de a le evita în măsura posibilităților;

– ocrotirea, resocializarea și reintegrarea socială a victimelor infracțiunilor.

Realizarea cercetărilor științifice criminologice (victimologice) în baza unor programe argumentate, utilizând metodici speciale contribuie esențial la efectuarea unei analize complexe și profunde a situației victimologice din țară precum și la elaborarea măsurilor adecvate de profilaxie. Este important ca în cadrul acestor investigații să fie utilizate pe larg cercetarea documentelor (dosarelor penale, materialelor de refuz etc.), sondaje sociologice ale opiniei publice, ale persoanelor cu funcții de răspundere, ale victimelor infracțiunilor și ale infractorilor [2, p. 301].

Pentru asigurarea unei activități eficiente în domeniul prevenirii criminalității violente, necesită de a nu fi ignorată problematica victimizării persoanelor și prevenirii victimologice a acestora. După cum a fost specificat anterior, în momentul gândirii și implementării măsurilor de prevenire a criminalității violente, este necesară atragerea unei atenții sporite asupra victimelor infracțiunii, deoarece că doar prin studierea personalității și cauzelor ce stau la baza formării victimei și a criminalului în cadrul unei fapte infracționale vom putea găsi acele unelte care ne vor ajuta să prevenim fenomenul în cauză. Măsurile specificate în cadrul

prezentei lucrări ar putea aduce o plusvaloare și un ajutor important în vederea combaterii și prevenirii criminalității violente.

Referințe bibliografice:

1. Fattah A. La victimologie. Quest et quel est son avenir? Revue internationale de criminologie et de poise technique, vol. XXI, nr. 2-3, 1967, Paris, cit. de Алексеев А.и., Криминология. Москва: Изд-во «Щит-М», 1998, 336 p.
2. Gladchi Gh. Criminologie Generală. Manual pentru facultățile de drept. Chișinău: Ed. Museum, 2001, 310 p.
3. Gladchi Gh. Victimologie. Chișinău: Tipogr. Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2014, 294 p.
4. Larii Iu. Profilaxia victimologică a infracțiunilor săvârșite împotriva minorilor. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Probleme interdisciplinare în materia prevenirii și combaterii criminalității juvenile la etapa contemporană”, 05 octombrie 2007. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2008, p. 115-124.
5. Ривман Д.В. Виктимологические факторы и профилактика преступлений. Ленинград, 1975, 154 p.
6. Ривман Д.В. Виктимологическая профилактика преступлений. Проблемы профилактики преступления в условиях дальнейшего расширения и углубления демократии, гарантированной новой Конституцией СССР. Иркутск, 1978, 154 p.
7. Ривман Д.В. Криминальная виктимология. Санкт-Петербург: Питер, 2002, 305 p.
8. Франк Л.В. Потерпевшие от преступления и проблемы советской виктимологии. Изд-во «Ирфом». Душанбе, 1977, 237 p.